

Załącznik do uchwały nr XXIV/316/2017
Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 21 kwietnia 2017 r.

Burmistrz Miasta i Gminy

Września

SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI

W LATACH 2015-2016

**„GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA MIASTA I GMINY WRZEŚNIA NA LATA 2013-2016”**

Września 2017

1. WPROWADZENIE

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Września na lata 2013-2016 został wprowadzony przez Radę Miejską we Wrześni uchwałą nr XV/192/2012 z 17 września 2012 r. Wykonanie uchwały powierzono Burmistrzowi Miasta i Gminy Września.

Realizacja programu weszła w życie po 14 dniach od ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego z 2012 r. poz. 6296 licząc od 19 grudnia 2012 r. czyli 1 stycznia 2013 r.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie i opiece nad zabytkami Burmistrz sporządza co dwa lata sprawozdanie z realizacji programu opieki nad zabytkami i przedstawia radzie miejskiej.

Burmistrz Miasta i Gminy Września sporządził sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Września na lata 2013-2016 za okres 2013-2014. Sprawozdanie zostało przyjęte przez Radę Miejską we Wrześni uchwałą nr VIII/84/2015 z dnia 25 czerwca 2015 r.

Za podstawowe cele programu opieki nad zabytkami należy przyjąć:

1. włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
2. uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego, podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
5. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków,
6. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

2. REJESTRY, EWIDENCJE I PRAWO MIEJSCOWE DOTYCZĄCE ZABYTKÓW

2.1. Rejestr zabytków

Zabytkiem nieruchomym jest nieruchomości, jej część lub zespół nieruchomości, które są dziełem człowieka lub są związane z jego działalnością. Zabytkiem nieruchomym są także nieruchome zabytki archeologiczne, będące pozostałością (powierzchniową, podziemną lub podwodną) egzystencji człowieka. Kodeks Cywilny (Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny) nieruchomości dzieli na trzy rodzaje: 1. gruntowe stanowiące część powierzchni ziemi, 2. budynkowe trwale związane z gruntem, 3. lokalowe będące częścią budynku. Zabytkiem nieruchomym może być wybrana część lub całość nieruchomości. Oprócz budynków lub budowli zabytki nieruchome to także miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych ludzi lub instytucji. W ustawie wymienione są także krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne i ruralistyczne, budownictwo obronne, obiekty techniki, cmentarze i parki. Ze względu na posiadane wartości historyczne, artystyczne lub naukowe w interesie społecznym jest zachowanie zabytków poprzez otoczenie ich ochroną i opieką.

Najcenniejsze zabytki wpisuje się do rejestru zabytków prowadzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy (art. 9, pkt. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku (art.9).

W 2016 r. do rejestru zabytków wpisane zostały następujące obiekty:

- 1) Ogród w zespole ogrodu ze strzelnicą Kurkowego Bractwa Strzeleckiego we Wrześni (1924-1925) - nr rej. zabyt. 1012/Wlkp/A z 27.10.2016,
- 2) Altana w zespole ogrodu ze strzelnicą Kurkowego Bractwa Strzeleckiego we Wrześni (1924-1925) - nr rej. zabyt. 1012/Wlkp/A z 27.10.2016,
- 3) Teren strzelnicy w zespole ogrodu ze strzelnicą Kurkowego Bractwa Strzeleckiego we Wrześni (1924-1925) - nr rej. zabyt. 1012/Wlkp/A z 27.10.2016,

- 4) Budynek strzelnicy w zespole ogrodu ze strzelnicą Kurkowego Bractwa Strzeleckiego we Wrześni (1924-1925) - nr rej. zabyt. 1012/Wlkp/A z 27.10.2016.

2.2. Gminna ewidencja zabytków

Obiekty zabytkowe zarówno te wpisane do rejestru zabytków jak i pozostałe ujmowane są w wojewódzkiej ewidencji zabytków jak i w gminnych ewidencjach zabytków.

Stosownie do art. 22 ust. 5 ww. ustawy: *W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte: 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru, 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.*

Gminna ewidencja zabytków ma charakter zbioru otwartego. Ujęcie obiektu w gminnej ewidencji zabytków nie jest formą prawnej ochrony zabytku jaką jest wpis do rejestru zabytków. Jakkolwiek dla obiektu uwzględnionego w gminnej ewidencji zabytków istnieje obowiązek uzgodnienia przez właściwy organ architektoniczno – budowlany z organem ochrony zabytków decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy (art. 53 i 60 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r.) oraz uzgadniania pozwolenia na budowę lub rozbiórkę (ustawa z dnia 7 lipca 1994 r., art. 39 ust. 3 Prawo budowlane).

Gmina Września posiada założoną 3 stycznia 2013 r. gminną ewidencję zabytków. Obecnie gmina nie posiada aktu woli o charakterze wewnętrznym tj. zarządzenia, decyzji rozumianej jako akt woli wyrażający wole organu o włączeniu zabytków do gminnej ewidencji zabytków (o którym mowa w piśmie Generalnego Konserwatora Zabytków z dnia 24.12.2012 r.). Włączenie lub wyłączenie obiektów do gminnej ewidencji zabytków prowadzi Burmistrz Miasta i Gminy Września w porozumieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

W 2015 i 2016 r. dokonano konsultacji z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w sprawie poprawek, skreśleń i uzupełnień w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Września. Dokonano poprawek lub uzgodnień rozbieżności w informacjach dotyczących 53 obiektów z ewidencji. Uzupełniono spis o 20 obiektów z

terenu miasta oraz 181 obiektów z terenu wiejskiego. Wyjaśniono rozbieżności w adresowaniu obiektów.

Z spisu ewidencji zabytków wykreślono następujące objekty:

- 1) Dom przy ul. Gnieźnieńskiej 2 we Wrześni (Zarządzenie WWKZ nr 48/WEZ/2015),
- 2) Stodoła w zespole folwarcznym w Stanisławowie (Zarządzenie WWKZ nr 70/WEZ/2015),
- 3) Obora w zespole folwarcznym w Stanisławowie (Zarządzenie WWKZ nr 70/WEZ/2015),
- 4) Magazyn zbożowy w zespole folwarcznym w Stanisławowie (Zarządzenie WWKZ nr 70/WEZ/2015),
- 5) Dom przy ul. Warszawskiej 26 we Wrześni (Zarządzenie WWKZ nr 29/WEZ/2016),
- 6) Gorzelnia Zawodzie we Wrześni (Zarządzenie WWKZ nr 40/WEZ/2016),
- 7) Obora dla krów pracowników w Białężycach (Zarządzenie WWKZ nr 64/WEŻ/2016).

2.3. Prawo miejscowe dotyczące ochrony zabytków

We wszystkich przypadkach opracowywanych dla terenu Miasta i Gminy Września dokumentów studialnych oraz mających charakter prawa miejscowego dotyczących polityki przestrzennej (np. planach zagospodarowania przestrzennego) organy samorządowe Miasta i Gminy Września na bieżąco

- uwzględniały ochronę zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków,
- uwzględniały zasady ochrony odnoszące się do wszelkich stref ochrony konserwatorskiej, w tym stref występowania stanowisk archeologicznych,
- wprowadzały zapisy zapewniające prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz innych obszarów chronionych.

W latach 2015-2016 uchwalono dwie uchwały, w których podjęto zapisy dotyczące ochrony zabytków:

UCHWAŁA NR XIII/175/2015 RADY MIEJSKIEJ WE WRZEŚNI z dnia 30 grudnia 2015 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości Białężyce - dz. nr ewid.105/15.

§ 7. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej nie podejmuje się ustaleń ze względu na położenie obszaru objętego planem poza wpisanymi do rejestru zabytków strefami ochrony konserwatorskiej oraz poza strefą ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego.

UCHWAŁA NR XVIII/265/2016 RADY MIEJSKIEJ WE WRZEŚNI z 29 września 2016 r. w sprawie: zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości Białężyce.

§ 6. Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zlokalizowana jest w części w strefie ochrony konserwatorskiej zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych obszar AZP 55-33/1 oraz AZP 55-33/9. Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego podczas prac ziemnych związanych z zabudowaniem bądź zagospodarowaniem przedmiotowego terenu należy prowadzić wyprzedzające badania wykopaliskowe. Wobec powyższego zastosowanie mają właściwe przepisy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Komisja Komunalno-Finansowa Rady Miejskiej we Wrześni 4 października 2016 r. rozstrzygnęła pozytywnie petycję w sprawie podjęcia uchwały w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

2.4. Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

W 2016 r. Burmistrz Miasta i Gminy Września przygotował „**Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla Miasta i Gminy Września**”.

Ochrona zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, polega na planowaniu, przygotowaniu i realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich, mających na celu ich uratowanie przed

zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem. Realizowanie i prowadzenie przedsięwzięć ochrony zabytków polega na:

1. Zapobieganiu i prowadzeniu prac przygotowawczych - w czasie poprzedzającym wystąpienie konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej,
2. Podwyższeniu gotowości wprowadzonej w okresie narastania bezpośredniego zagrożenia poprzez właściwe organy kierowania kryzysowego,
3. Reagowaniu w czasie wystąpienia i trwania konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej,
4. Zabezpieczeniu i dokumentowaniu po ustąpieniu konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej.
5. Ochronie zabytków ruchomych.

„Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla Miasta i Gminy Września” został uzgodniony ze Starostą Wrzesińskim (25.11.2016) oraz Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków (20.12.2016).

3. INWESTYCJE PODEJMOWANE PRZY ZABYTKACH

Samorząd Miasta i Gmina Września podejmował następujące inwestycje remontowe i konserwatorskie przy zabytkach:

3.1. Inwestycje przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków:

Dobudowanie windy przy Ratuszu Miejskim

Gmina Września w 2015 r. i 2016 r. przystąpiła do realizacji inwestycji dobudowy windy dla osób niepełnosprawnych dobudowanej do budynku zabytkowego ratusza, wpisanego do rejestru zabytków pod nr 191/Wlkp/A decyzją z dnia 28 czerwca 2004 r., znajdującego się na działce nr ewid. 1403, ul. Ratuszowa 1 we Wrześni. Na prowadzone prace inwestycyjne przy zabytku gmina otrzymała pozwolenie nr **336/2015/A** Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 1 lipca 2015 r.

Budowa ciągu pieszego w Parku Miejskim im. J. Piłsudskiego

Gmina Września latem 2016 r. przystąpiła do budowy ciągu pieszego w Parku Miejskim im. J. Piłsudskiego na działkach nr ewid. 440/1, 441 zgodnie z pozwoleniem nr **198/2016/A** Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 11.04.2016 r.

Budowa obiektu WC w Parku im. Dzieci Wrzesińskich

W sierpniu 2016 r. Gmina Września przystąpiła do realizacji inwestycji budowy kontenerowego obiektu WC w zabytkowym parku im. Dzieci Wrzesińskich wpisanym do rejestru zabytków pod nr 2218/A decyzją z dnia 10.04.1987, znajdującego się na działce nr ewid. 3782/2 we Wrześni. Na prowadzone prace inwestycyjne przy zabytku gmina otrzymała pozwolenie nr **527/2016/A** Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 26.08.2016 r.

Aranżacja wnętrza w siedzibie Urzędu Stanu Cywilnego we Wrześni

Gmina Września w 2016 r. przystąpiła do aranżacji wnętrza w siedzibie Urzędu Stanu Cywilnego (Willa Starosty) przy ul. F. Chopina 9, budynku wpisanym do rejestru zabytków pod nr 385/Wlkp./A decyzją z 25 lipca 2006 r. Projekt aranżacji wykonał mgr arch. Inż. J. Pulikowski. Część wnętrza została przystosowana do ekspozycji prac fotograficznych i malarskich. Prace zostały wykonane zgodnie z pozwoleniem nr **494/2015/A** Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 2.10.2015 r.

3.2 Inwestycje na terenie strefy ochrony konserwatorskiej historycznego układu urbanistycznego miasta Wrześni

Rozbiórka domu przy ul Gnieźnieńskiej 2 we Wrześni

Gmina Września na podstawie pozwolenia nr **628/2015/A** Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 29.12.2015 r. dokonała rozbiórki budynku przy ul. Gnieźnieńskiej 2, na działkach nr ewid. 1078/3 i 1078/4 zlokalizowanego w strefie ochrony konserwatorskiej historycznego założenia urbanistycznego miasta Września, wpisanego do rejestru zabytków pod nr 295/Wlkp./A decyzją z dnia 19.04.2006 r.

Pozwolenie na rozbiórkę domu przy ul. Warszawskiej 26 we Wrześni

Gmina Września otrzymała pozwolenie na rozbiórkę domu przy ul. Warszawskiej 26, na działkach 1456/1 i 1456/2 (pozwolenie nr **296/2016/A** Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 24.05 2016 r.).

3.3. Prace porządkowe prowadzone przy obiektach ujętych w ewidencji zabytków

Oczyszczenie grupy pasyjnej przy skrzyżowaniu ul. Jana Pawła II i ul. Szkolnej we Wrześni

Gmina Września na początku 2016 r. dokonała oczyszczenia pasyjnej grupy figuralnej (Ukrzyżowany Jezus z Maryją i św. Janem). Figurę wzmocniono i uzupełniono ubytki.

Porządkowanie cmentarza ewangelickiego w Grzybowie

W 2016 r. z inicjatywy p. Błażeja Śniegowskiego z Wrześni powstała grupa „Fenix”, która podjęła się uporządkowania cmentarza ewangelickiego w Grzybowie. Prace prowadzone były pod merytorycznym kierunkiem Muzeum Regionalnego im. Dzieci Wrzesińskich oraz pod kierunkiem technicznym Referatu Komunalnego Urzędu Miasta i Gminy we Wrześni. Wolontariusze dokonali oczyszczania terenu z samosiejek, uporządkowali ciągi piesze oraz oczyścili mogiły i pomniki nagrobne.

3.4. Badania archeologiczne prowadzone przez Gminę Września

Badania archeologiczne w Białężycach i Obłaczkwie

Od maja do sierpnia 2015 r. przeprowadzono badania archeologiczne (pozwolenie nr **350/2015/C** Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków) podczas budowy drogi publicznej wraz z siecią wodociągowo-kanalizacyjną biegnącą po północno-zachodniej stronie części Wrzesińskiej Strefy Aktywności Gospodarczej zlokalizowanych w strefie ochrony konserwatorskiej określonej na podstawie zapisów w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (Uchwała nr XXXIII/402/2014 i XXX/403/2014 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 20.12.2014 r.) oraz w strefie zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych Białężyce stan. 4, obszar AZP 55-33/2 oraz Obłaczkowo stan. 4, obszar AZP 55-33/6. Inwestorem przedsięwzięcia była Gmina Września. Pozyskane zabytki archeologiczne zostały zdeponowane w Muzeum Regionalnym im. Dzieci Wrzesińskich.

Badania archeologiczne na ul. M. Strzykały we Wrześni

Gmina Września otrzymała pozwolenie na prowadzenie badań archeologicznych **nr 583/2015/C** Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 26.07.2016 na działkach nr ewid. 828/4, 828/5 828/6, 849, 851/6, 851/8, 4442/40 we Wrześni, w strefie ochrony konserwatorskiej określonej na podstawie zapisów w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (Uchwała nr XXIV/440/2014 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 16.09.2014) oraz w strefie ochrony konserwatorskiej zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych Września obszar AZP 54-34.

Badania archeologiczne w Białężycach

W sierpniu 2015 r. przeprowadzono badania archeologiczne (pozwolenie **nr 633/2015/C** Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 13.08.2015) podczas budowy drogi gminnej w okolicy Wrześnińskiej Strefy Aktywności Gospodarczej oraz terenu inwestycyjnego P4 zlokalizowanych w strefie ochrony konserwatorskiej określonej na podstawie zapisów w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (Uchwała nr XXVII/260/04 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 20 grudnia 2004 r.) oraz w strefie ochrony konserwatorskiej zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych Białężyce stan. 1 i 2 obszar AZP 54-33/35 i 36. Inwestorem przedsięwzięcia była Gmina Września. Pozyskane zabytki archeologiczne zostały zdeponowane w Muzeum Regionalnym im. Dzieci Wrześnińskich.

Badanie archeologiczne dna rzeki Wrześnicy

Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrześnińskich w listopadzie i grudniu 2015 r. przeprowadziło badania terenowe dna rzeki Wrześnicy na długości od mostu przy ul. Daszyńskiego do progu w kierunku centrum (pozwolenie **nr 853/2015/C** Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 7.11.2015). Obszar zlokalizowany w strefie ochrony konserwatorskiej nawarstwień kulturowych historycznego założenia urbanistycznego miasta Września, wpisanego do rejestru zabytków pod nr 295/Wlkp./A decyzja z dnia 19.04.2006 r., obszar AZP 54-34.

Badania archeologiczne przy Ratuszu Miejskim

Gmina Września otrzymała pozwolenie konserwatorskie na badania archeologiczne przy ratuszu w związku z pracami przy budowie windy (pozwolenie nr **528/2015/C** Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 1.07.2015). Po analizie dokumentacji Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków stwierdził, iż zaistniały przesłanki do wydania decyzji i po wystawieniu nowego pozwolenia z dniem 31.08.2016 nr **712/2016/C** uchylił dotychczasowe pozwolenie. W pozwoleniu nr 712/2016/C Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków wydał pozwolenie na prowadzenie badań archeologicznych w związku z realizacją inwestycji dobudowy windy dla osób niepełnosprawnych do budynku ratusza na działce nr ewid. 1403 ul. Ratuszowa 1 we Wrześni zlokalizowanej w strefie ochrony konserwatorskiej objętej zapisami decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 05.02.2007, obszar AZP 54-34.

Badania archeologiczne przy ul. Jana Pawła II 17 we Wrześni

W związku z projektowaną budową domu przy ul. Jana Pawła II 17 Gmina Września otrzymała pozwolenie na prowadzenie badań archeologicznych nr **19/2016/C** Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 25 stycznia 2016 na działce nr ewid. 973/4 we Wrześni, zlokalizowanej w strefie ochrony konserwatorskiej nawarstwień kulturowych historycznego założenia urbanistycznego miasta Września, wpisanego do rejestru zabytków pod nr 295/Wlkp./A decyzją z dnia 19.04.2006 r.

Badania archeologiczne przy ul. Fabrycznej we Wrześni

Gmina Września przystąpiła do realizacji inwestycji budowy parkingu przy ul. Fabrycznej we Wrześni na działkach 910/2, 1448/3, 1448/6, 1435 zlokalizowanych w strefie ochrony konserwatorskiej nawarstwień kulturowych historycznego założenia urbanistycznego miasta Września, wpisanego do rejestru zabytków pod nr 295/Wlkp./A decyzją z dnia 19.04.2006 r. określonej na podstawie zapisów zwartych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (Uchwała nr XI/99/03 Rady Gminy Września z dnia 03.07.2003) oraz w strefie zewidencjonowanego stanowiska archeologicznego, Września stan. 18 obszar AZP 54-34/32 i otrzymała pozwolenie konserwatorskie na prowadzenie badań archeologicznych (pozwolenie nr **65/2016/C** Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków 05.02.2016)

Badania archeologiczne przy ul. Ks. J. Laskowskiego we Wrześni

Gmina Września otrzymała pozwolenie na prowadzenie badań archeologicznych **nr 76/2016/C** Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 11.02.2016 na działkach nr ewid. 1333, 1348 we Wrześni, zlokalizowanych w strefie ochrony konserwatorskiej nawarstwień kulturowych historycznego założenia urbanistycznego miasta Września, wpisanego do rejestru zabytków pod nr 295/Wlkp./A decyzją z dnia 19.04.2006 r., obszar AZP 54-34/32.

Badania archeologiczne w obrębie Chocicza Mała – Grzymysławice

Jesienią 2016 r. przeprowadzono badania archeologiczne (pozwolenie **nr 213/2016/C** Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 4.04.2016) na terenie Wrześnińskiej Strefy Aktywności Gospodarczej na działkach nr ewid. 22/9, 22/11, 22/7, 22/6, 41/7, 39/9, 39/12, 29/15, 50/5, 41/1, 48/6, 39/11 obręb Chocicza Mała i Grzymysławice zlokalizowanych w strefie ochrony konserwatorskiej określonej na podstawie zapisów miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (Uchwała nr XXXIII/403/2014 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 10 czerwca 2014 r.) oraz w strefie ochrony konserwatorskiej zewidencjonowanego stanowiska archeologicznego ujętego w wojewódzkiej ewidencji zabytków, stanowisko 1, obszar AZP 55-33/13.

Badania archeologiczne na ul. Piłskiej we Wrześni

Gmina Września otrzymała pozwolenie na prowadzenie badań archeologicznych **nr 729/2016/C** Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 28.9.2016 na działkach nr ewid. 3825, 3825/2, 2358, 2390/2, 3836, 2603/9, 2603/8, 2603/11, 2696/5, 3833, 3839/5, 3840/16, 3840/24, 3842 we Wrześni, w strefie ochrony konserwatorskiej zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych, obszar AZP 54-34/8 i 9.

Badania archeologiczne na ul. Spokojnej we Wrześni

Gmina Września otrzymała pozwolenie na prowadzenie badań archeologicznych **nr 820/2016/C** Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z 10.10.2016 na działkach nr ewid. 1294/3 1294/4 828/1 we Wrześni, w strefie ochrony konserwatorskiej określonej na podstawie zapisów w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (Uchwała nr XXIV/440/2014 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 16.09.2014) oraz w strefie

ochrony konserwatorskiej zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych, obszar AZP 54-34/11.

4. PROMOCJA ZABYTEKÓW

4.1. Informacja

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Września na lata 2013-2016 wprowadzony przez Radę Miejską we Wrześni uchwałą nr XV/192/2012 z 17 września 2012 r. został upubliczniony w Biuletynie Informacji Publicznej Miasta i Gminy Września.

Wszelkie informacje na temat zabytków oraz prac jakie można podejmować przy zabytkach udzielane są przez Wydział Gospodarki Gruntami i Architektury Urzędu Miasta i Gminy we Wrześni oraz Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich.

Popularyzacja historii i dziedzictwa prowadzona jest przez Urząd Miasta i Gminy we Wrześni oraz Muzeum Regionalne im Dzieci Wrzesińskich na profilach społecznościowych.

4.2. Udostępnianie zbiorów muzealnych

Promocję zabytków Miasta i Gminy Września prowadzi w szczególności Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich. Placówka gromadzi, opracowuje, zabezpiecza i udostępnia zbiory – zabytki ruchome (z zakresu historii, sztuki i archeologii) dotyczące miasta Wrześni i okolic.

Stan zbiorów muzealnych na dzień 31 grudnia 2016 r. wynosił:

Muzealia:

- dział archeologiczny: 67 obiektów,
- dział archiwalny: 2728 obiektów,
- dział artystyczno-historyczny: 1186 obiektów,
- dział biblioteczny: 1004 obiekty.

Depozyty:

- archeologia: 101 obiektów,
- artystyczno-historyczne: 324 obiekty,
- przyroda: 287 obiektów.

Muzeum promuje zabytki także poprzez swoje wydawnictwa. W 2015 r. wykonano druk publikacji:

- 1) „Zawodzie – stara-nowa dzielnica”, red. S. Mazurkiewicz, Wrzesnia 2015, 150 egz.
- 2) S. Mazurkiewicz, „Kościół Świętego Krzyża na Lipówce we Wrześni”, wyd. II poprawione, Wrzesnia 2015, 150 egz.

4.3. Edukacja

Zadania edukacyjne promujące dziedzictwo kulturowe i zabytki prowadzone są przez Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich. W ramach tej działalności szczególnym zainteresowaniem cieszą się Europejskie Dni Dziedzictwa organizowane każdego roku we wrześniu. Muzeum organizuje wówczas rajdy edukacyjne dla uczniów szkół gminy Wrzesnia oraz osób dorosłych.

W 2015 r. 18 i 19 września odbyły się **Rajdy „Zawodzie – stara, nowa dzielnica”**, w których uczestniczyło 92 uczniów i 25 dorosłych. Natomiast w 2016 r., 16 września, odbył się **Rajd „Świątynie ziemi wrzesińskiej”**, w których udział wzięło 72 uczestników. Działalność organizacyjna i edukacyjna dyrektora muzeum Europejskich Dni Dziedzictwa we Wrześni została listopadzie 2016 r. wyróżniona przez Narodowy Instytut Dziedzictwa na Gali Europejskich Dni Dziedzictwa we Wrocławiu.

Promocję dziedzictwa kulturowego i zabytków miasta i gminy Wrzesnia prowadzą także nauczyciele szkół gminnych, zwłaszcza nauczyciele historii, geografii, plastyki oraz wychowawcy i inni. Poszczególni nauczyciele wraz z uczniami szkół gminnych uczestniczą w organizowanych wydarzeniach kulturalnych promujących dziedzictwo kulturowe i zabytki (uroczystości patriotyczne, rajdy edukacyjne, konkursy historyczne).

4.3. Turystyka

W celu wyeksponowania obiektów dziedzictwa kulturowego dla potrzeb turystycznych i społecznych podejmowane są różnokierunkowe działania poprzez tworzenie i promocję na bazie obiektów kulturowych tras i ścieżek turystycznych.

Przez teren gminy Wrzesnia przebiega **Szlak Piastowski**. Prowadzi on z Gniezna do wczesnopiastowskiego grodu w Grzybowie, gdzie znajduje się Rezerwat Archeologiczny,

Oddział Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Stąd prowadzi do wczesnopiastowskiego grodu w Gieczu. Szlak tematycznie związany jest z początkami państwowości polskiej.

Samorząd Miasta i Gminy Września przystąpił do Stowarzyszenia **Klaster Turystyczny „Szlak Piastowski w Wielkopolsce”** uchwałą podjętą przez Radę Miejską we Wrześni nr XIII/190/2015 z dnia 30 grudnia 2015 r. Jego zadaniem jest promocja turystyczna miejsc związanych z dziejami Piastów w Wielkopolsce. Na terenie gminy Września takim miejscem jest grodzisko w Grzybowie z rezerwatem archeologicznym.

Września jest też punktem wypadowym szlaku rowerowego **Pierścień powiatu wrzesińskiego**. Trasy szlaku opracowali członkowie Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego Oddział im. Henryka Kamińskiego we Wrześni. Okalają one powiat wrzesiński. Ogólna długość trasy wynosi 252 km. Projektowany szlak główny wokół powiatu posiada długość 176, 2 km. Do trasy będzie można dotrzeć ze stolicy powiatu 5 drogami:

1. Września - Bardo,
2. Września - Graby,
3. Września - Grzybowo,
4. Września - Pызdry,
5. Września - Nowa Wieś Podgórna.

Trasa rozpoczyna się w Bardzie i tutaj ma też swój koniec. Miejscowości przez które przebiega trasa: Bardo, Giecz, Nekla, Czerniejewo, Grzybowo, Węgierki, Pызdry, Lisewo, Spławie, Orzechowo, Miłosław. Na trasie szlaku można zwiedzić gród w Grzybowie.

Na terenie gminy funkcjonują też inne szlaki rowerowe.

1. Szlak zielony - Września - Pызdry (dł. 25 km)
2. Szlak zielony - Września - Grzybowo (dł. 6,8 km)
3. Szlak żółty - Września - Nowa Wieś Podgórna (dł. 22,1 km)
4. Szlak czarny - Bardo - Września - Graby (dł. 22,8 km).

Przez gminą prowadzą też piesze szlaki turystyczne: Szlaki PTTK:

1. „niebieski" : Podstolice PKP - Marzelewo - Marzenin PKS - Marzenin PKP (11,2 km),

2. „zielony”: Września PKP - Marzelewo - Rajmundowo - Wygoda - grodzisko k. Nekieli - Iwno (26, 3km).

4.5. Wspieranie organizacji promujących ochronę dziedzictwa

W ramach wsparcia realizacji zadań publicznych Miasta i Gminy Września w zakresie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego samorząd przyznał dotacje podmiotom nie zaliczanym do sektora finansów publicznych (zadania związane z promocją dziedzictwa kulturowego):

2015 r.:

- Wiejskie Stowarzyszenie Edukacyjno-Kulturalno-Turystyczne SZANSA w Grzybowie „**Grzybowski turniej wojów – bój o most**” – 25.000,00 zł,
- Towarzystwo Przyjaciół Grodu w Grzybowie: „**Wielkopolski Festiwal Odkrywców Historii – Grzybowo 2015**” – 9.000,00 zł.

2016 r.:

- Wiejskie Stowarzyszenie Edukacyjno-Kulturalno-Turystyczne SZANSA w Grzybowie „**Miecz dla bohatera**” – 25.000,00 zł,
- Towarzystwo Przyjaciół Grodu w Grzybowie: „**Wielkopolski Festiwal Odkrywców Historii – Grzybowo 2016**” – 9.000,00 zł,
- Wielkopolski Związek Inwalidów Narządu Ruchu w Poznaniu Koło Wrześni „Dzień Seniora” – 1.100,00 zł.